

Talousvaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi niiden edellytysten ja menettelyiden vahvistamisesta, joiden mukaisesti komissio voi pyytää yrityksiä ja yritysten yhteenliittymiä toimittamaan sisämarkkinoita ja niihin liittyviä aloja koskevia tietoja

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi niiden edellytysten ja menettelyiden vahvistamisesta, joiden mukaisesti komissio voi pyytää yrityksiä ja yritysten yhteenliittymiä toimittamaan sisämarkkinoita ja niihin liittyviä aloja koskevia tietoja (U 44/2017 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Johanna Rihto-Kekkonen, työ- ja elinkeinoministeriö
- lainsäädäntöneuvos Sina Uotila, oikeusministeriö
- asiantuntija Niina Harjunheimo, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- lainopillinen asiamies Petri Holopainen, Suomen Yrittäjät ry

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Komissio ehdottaa, että sisämarkkinalainsäädännön täytäntöönpanon tehostamiseksi komissiolla olisi jatkossa tietyissä tilanteissa mahdollisuus kerätä tietoa suoraan yrityksiltä ja yritysten yhteenliittymiltä. Tätä tiedonkeruuta varten komissio perustaisi erityisen työkalun, Single Market Information Tool (SMIT). Yrityksillä olisi velvollisuus toimittaa komissiolle sen pyytämät tiedot määräajassa. Tietoja voitaisiin pyytää myös pk-yrityksiltä, mutta mikroyritykset ovat ehdotuksen soveltamisalan ulkopuolella. Ehdotuksen soveltamisala kattaisi laajasti sisämarkkinalainsäädännön piiriin kuuluvat alat, kuten tavaroiden, palvelujen, ihmisten ja pääoman vapaa liikkuvuus, maatalous ja kalastus, liikenne, ympäristö sekä energia.

Valiokunnan lausunto TaVL 39/2017 vp

Valtioneuvoston kanta

EU:n sisämarkkinoiden toiminnan puutteet ovat suurelta osin seurausta sisämarkkinasääntöjen toimeenpanoon liittyvistä puutteista. Suomi on sisämarkkinoita koskevassa politiikassaan korostanut systemaattisesti tarvetta tehostaa sisämarkkinasääntöjen toimeenpanoa. Suomi pitää näin ollen tärkeänä asetusehdotuksen tavoitetta, jonka mukaan komissio pyrkii löytämään uusia tehokkaita keinoja sisämarkkinoiden tehokkaan toiminnan varmistamiseksi.

Komission ehdotuksen mukaan sisämarkkinalainsäädännön täytäntöönpanon tehostamiseksi komissiolla olisi jatkossa tietyissä tilanteissa mahdollisuus pyytää tietoa suoraan yrityksiltä ja yritysten yhteenliittymiltä. Kyse on periaatteellisesta muutoksesta, sillä tältä osin sisämarkkinoiden valvonta kuuluu nykyisin jäsenvaltioiden toimivaltaan. Esimerkiksi rikkomistapauksissa tietojen toimittamisen velvollisuus kohdistuu suoraan jäsenvaltioihin. Tästä seuraa, että ehdotetun oikeusperustan oikeellisuudesta on saatava vielä kattavampi selvitys.

Suomi suhtautuu komission ehdotukseen varauksellisesti, mutta näkee ehdotuksessa myös myönteisiä elementtejä sisämarkkinalainsäädännön täytäntöönpanon tehostamisen näkökulmasta. Tietopyyntöjä tulee käyttää vain tilanteissa, joissa muita toimivia tiedonsaantikeinoja ei ole, ja tietopyyntöjen sisältö on rajattava sellaiseksi, että yritysten hallinnollinen taakka ei tarpeettomasti kasva. Yrityksille on myös taattava riittävät oikeussuojakeinot komission pyynnöstä toimitetun tiedon suojaamiseksi.

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan neuvostokäsittelyssä tulee kiinnittää huomiota siihen, että ehdotuksen tavoitteet ja ehdotetut keinot ovat tasapainossa keskenään siten, että sekä jäsenvaltioiden että tietopyyntöjen kohteena olevien yritysten ja yritysten yhteenliittymien asema on asianmukaisesti turvattu. Tämä tarkoittaa muun muassa komission korostettua velvollisuutta pitää jäsenvaltiot tietoisina tietopyynnöistä ja niihin saaduista vastauksista. Toisaalta on pidettävä huolta tietopyyntöjen kohteena olevien yritysten ja yritysten yhteenliittymien oikeuksista, kuten liikesalaisuuksien ja muuten luottamukselliseksi katsottavan tiedon suojasta. Ehdotukseen sisältyy myös kohtia, jotka vaativat täsmennyksiä.

Suomi suhtautuu varauksellisesti komission mahdollisuuteen määrätä sanktioita yrityksille, jos ne toimittavat komissiolle väärää tai harhaanjohtavaa tietoa tai jos tiedot eivät ole riittävän kattavia.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Ehdotuksen lähtökohdat ja tavoitteet

Sisämarkkinoiden täytäntöönpanon tehostaminen on ollut Suomen EU-vaikuttamisen painopisteitä jo vuosien ajan. Myös talousvaliokunta on korostanut aihealueen merkitystä useissa lausunnoissaan. Puutteet sisämarkkinoiden toiminnassa eivät useinkaan johdu lainsäädännön puutteista vaan täytäntöönpanon ongelmista.

Valiokunnan lausunto TaVL 39/2017 vp

Ehdotuksen taustana on tarve tehostaa komission mahdollisuuksia saada tietoa sisämarkkinarikkomuksista. Komissio katsoo, että rikkomusten osoittamiseen tarvittavaa riittävän yksityiskohdista tietoa ei nykyisin saada jäsenvaltioiden tai kolmansien osapuolten kautta. Komissiossa avoimena olevien epäiltyjen sisämarkkinarikkomusten määrä on suuri.

Vaikka sisämarkkinasääntöjen rikkomuksia koskevissa menettelyissä on kyse jäsenvaltioiden sisämarkkinasääntöjä rikkovista toimista, nyt ehdotettu sääntely kohdistuisi yrityksiin. Vaikka jäsenvaltiot ovat komissiolle ensisijainen tietolähde, niiden intressit, mahdollisuudet ja halukkuus toimittaa tietoa komissiolle vaihtelevat, eikä komissio katso saavansa tätä kautta riittävästi informaatiota. Yrityksillä, joita sisämarkkinoiden toimivuutta rajoittavat jäsenvaltioiden toimet haittaavat, on toisaalta usein myös intressi toimittaa tietoa komissiolle.

Ehdotuksen ongelmakohtia

Oikeusperusta. Ehdotuksen käsittelyn yhteydessä on herännyt kysymyksiä ehdotetun oikeusperustan asianmukaisuudesta. Talousvaliokunta pitää tärkeänä, että neuvoston oikeuspalvelu antaa asiasta lausunnon, jossa arvioidaan, onko ehdotuksella riittävä oikeusperusta ja ovatko kaikki ehdotetut oikeusperustamääräykset välttämättömiä. Talousvaliokunta pitää tärkeänä myös ehdotuksen suhteellisuusperiaatteen mukaisuuden arviointia.

Hallinnollinen taakka. Ehdotusta on valiokuntakäsittelyn yhteydessä kritisoitu voimakkaasti sen yrityksille aiheuttaman mahdollisen hallinnollisen taakan vuoksi. Vaikka komissio on itse arvioinut, että se tekisi vuosittain vain neljä pienempää enintään viisi yritystä kattavaa tietopyyntöä ja yhden laajemman 50 yritystä kattavan tietopyynnön, asetusehdotus antaisi komissiolle laajat valtuudet tietojen keräämiseen. Talousvaliokunta pitää tärkeänä ehdotukseen sisältyvää mikroyritysten rajaamista asetuksen soveltamisalasta. Valiokunta pitää lisäksi tärkeänä selkeyttää ja rajata toimivaltuuksia ja tietojen käyttötarkoitusta nyt esitetystä. Yrityksille esitettävän tietopyynnön viimesijaisuuden suhteessa muihin tiedonhankintakeinoihin tulee olla selvää. Ehdotetussa muodossaan asetuksesta eivät käy riittävän selkeästi ilmi keinot ja menettelyt, jotka tulisi toteuttaa ennen yrityksiin kohdistuvien tietopyyntöjen käyttöä.

Yritysten oikeusturva. Yritysten oikeusturvan näkökulmasta keskeistä on tietojen luottamuksellisuuden turvaaminen. Nyt ehdotettu sääntely jättää jossain määrin avoimeksi myös sen, mihin tarkoituksiin komissio voisi kerättyä tietoa käyttää. Talousvaliokunta pitää tärkeänä selvittää näitä asiakokonaisuuksia asetuksen jatkovalmistelun yhteydessä. Samoin valiokunta kiinnittää huomiota ehdotettujen sakotusvaltuuksien laajuuteen ja yrityksille ehdotettujen sanktioiden ankaruuteen. Arvioitaessa sanktioiden kohtuullisuutta on otettava huomioon se, että kyse olisi puutteista tietojen toimittamisessa eikä siitä, että yritys itse olisi rikkonut EU:n substanssilainsäädäntöä.

Kokoavia huomiota

Talousvaliokunta korostaa, että toimivat sisämarkkinat ovat keskeinen osa EU:n kasvupolitiikkaa. Tehokas täytäntöönpano on erityisesti Suomen kaltaisen pienen jäsenvaltion ja suomalaisten kuluttajien ja yritysten etu. Valiokunta pitää tärkeänä tehostaa edelleen sisämarkkinasääntöjen täytäntöönpanoa. Samalla valiokunta painottaa, että täytäntöönpanon keinojen tulee olla sellaisia, etteivät ne aiheuta tarpeetonta hallinnollista taakkaa yrityksille. Talousvaliokunta pitää tär-

Valiokunnan lausunto TaVL 39/2017 vp

keänä varmistaa, että yrityksille lähetettävät tietopyynnöt ovat vasta viimesijainen keino tiedonhankinnassa. Sääntelyn tulee olla suhteellisuusperiaatteen mukaista ja tarkkarajaista. Tämä on tärkeää myös sen varmistamiseksi, että toimenpiteet kohdistuvat vaikutuksiltaan merkittävimpiin rikkomuksiin. Talousvaliokunnan saaman selvityksen perusteella nyt käsiteltävä ehdotus ei ehdotetussa muodossaan kaikilta osin vastaa näitä vaatimuksia. Valiokunta pitää tärkeänä, että nämä näkökulmat huomioidaan ehdotuksen käsittelyn edetessä.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Talousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 22.9.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

varapuheenjohtaja Harri Jaskari kok
jäsen Harry Harkimo kok
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Laura Huhtasaari ps
jäsen Lauri Ihalainen sd
jäsen Eero Lehti kok
jäsen Martti Mölsä si
jäsen Johanna Ojala-Niemelä sd
jäsen Arto Pirttilahti kesk
jäsen Hanna Sarkkinen vas
jäsen Antero Vartia vihr
varajäsen Antti Lindtman sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Lauri Tenhunen